

Fylkesstyret:

Namn	Verv	Oppmøte	Mobil	E-post	
Inge Martin Karlsvik, 6490 Eide	Leder	Møtt	95264979	inge.karlsvik@mimer.no	
Anne Katrine Jensen, 6638 Osmarka	Nestleder	Møtt	90156039	anne.katrine@hansgarden.no	
Odd Helge Gangstad, 6475 Midsund	Styremedlem	Møtt	40287112	odd.gangstad@gmail.com	
Arne Rekkedal, 6165 Sæbø	Styremedlem	Møtt	99649978	arne.rekkedal@tussa.com	
Gunnhild Overvoll, 6200 Stranda	Styremedlem	Møtt	97164856	gunnhildovervoll@hotmail.com	
Trond Malmedal, 6445 Malmefjorden	1. vara	Møtt	41631265	trond.malmedal@online.no	
Merete Bolme, 6613 Gjøra	Nestleder BKL	Møtt	90967963	mebo@live.no	
Therese Aasen Fossem, 6631 Batnfjordøra	Fylkesleder BU	Forfall	92043305	aasenfossem@gmail.com	
Til orientering:					
Petter Melchior, 6214 Norddal	2. vara		92283477	petter.melchior@gmail.com	
Oddvar Mikkelsen 6640 Kvanne	3. vara		41460565	om@orkla.norgesfor.no	
Sekretariatet		Tlf. arb			
Arnar Lyche	Møtt	org.-sjef	41418871	41418871	arnar.lyche@bondelaget.no
Arild Erlien	Møtt	rådgiver	99726399	99726399	arild.erlien@bondelaget.no
Atle Frantzen	Møtt	førstekonsulent	90954787	95245900	atle.frantzen@bondelaget.no
Rose Bergslid		rådgiver			
Per Eldar Nakken		prosjektleder	92093402	92093402	per.eldar.nakken@bondelaget.no

Protokoll fra styremøte i Møre og Romsdal Bondelag fredag 3. oktober 2014 kl. 10.30 – 16.00 på Felleskjøpets møterom, Fannestrandvn 63, Molde

Faste saker for styret i Møre og Romsdal Bondelag:

1/2014 Godkjenning av sakliste

Fylkesleder Inge Martin Karlsvik orienterte om NRK-program om pelsdyrnæringa som sendes i oktober.

Vedtak: Innkalling og sakliste godkjent

2/2014 Godkjenning av protokoll 29. august 2014

Vedlegg: Protokoll var tidligere utsendt for godkjenning.

Vedtak: Protokoll frå styremøtet godkjent.

3/2014 Medlemsutvikling og medlemsverving

Medlemstal pr 31. desember 2013: 3.334

Medlemstal pr. 1. januar 2014: 3.312 Medlemstal pr 26. september 2014: **3.294**

Nyinnmeldte hittil i 2014: **130** Utmeldte hittil i 2014: **148**

4/2014 Referat fra møter og arrangementer (siden siste styremøte)

1. september: Møte om rammer og opplegg for RFoU samling 2014. Arnar Lyche Fylkeshuset, Molde. Møte på fylkesmannens landbruksavdeling.

3.-4. sept: Sekretariatskonferanse Norges Bondelag. Hurdalsjøen. Hele fylkeskontoret.

Bondelagets Servicekontor AS

Postadresse: PB 2047 Moldegård 6402 Molde	Besøksadresse: Fannestrandveien 63. Molde	Telefon: 71 20 28 90	Mobil: 41 41 88 71	E-postadresse More.romsdal@bondelaget.no
Møre og Romsdal Bondelag	Org.nr.: 939678670	Bankkonto:	8101.05.12891	Internet:
Bondelagets Servicekontor AS	Org.nr.: 985063001 MVA			www.bondelaget.no/moreogromsdal

5.-7. september: Dyregod-dagane på Batnfjordsøra i Gjemnes

Årets Dyregod-dager var den sjettede i rekken, og i følge arrangøren ble det tidenes messe med 18.295 små og store innom portene de tre dagene arrangementet pågikk. Bondelaget stilte også i år med stand sammen med 18 andre organisasjoner i landbruket. Arrangementet ble åpnet av Åsmund Nordstoga. Dyregod dagane er et svært viktig ”ansikt utad” arrangement for landbruket i Møre og Romsdal. Og i tillegg er arrangementet samlende for næringsa. Fredag var Bondelaget medarrangør av en vellykket skoledag med undervisning for over 400 tiendeklassinger, der org.-sjef Arnar Lyché hadde en av de seks postene elevene var innom.

6. september: Fagseminar på Dyregod-dagane

Markens grøde og mangesysleri var tema på fagseminaret som Møre og Romsdal Bondelag, Landbruk Nordvest og Bioforsk arrangerte i Kulturstua på Batnfjordsøra i Gjemnes under Dyregod-dagane lørdag 6. september kl 13.00–14.30. Fagseminaret samlet et 60-talls tilhørere.

Landbruk er mer enn billig mat, var utgangspunktet for melkebonde og visesanger fra Vinje i Telemark, Aasmund Nordstoga, sin innledning. Det er et stort voksenopplæringsprosjekt å lære folk om sammenhengene i landbruket. Folk flest ”drukner” i informasjon, og en skal skille seg ut i mengden for å bli hørt. En som blir hørt er Aasmund Nordstoga, som i foredraget på Dyregod-dagane bød på seg selv, brukte stemningsbilder og appellerte til følelser, og formidlet viktige verdier som gjør landbruk til ei sak det er verdt å sloss for.

Fagseminaret fokuserte på mer kortreist matproduksjon. Samtidig som politikerne sier de vil øke norsk matproduksjon på norske ressurser, fortsetter importen av fôrråvarer å øke. Rent praktisk - hvordan snur vi trenden? Det er størrelsen på den norske planteproduksjonen som avgjør vår sjølforsyning av mat. Til å svare på dette orienterte Håvard Steinshamn, forsker ved Bioforsk Økologisk, tok for seg framtidens grovfôr, om dyrkingsstrategi og artsvalg for å øke egen fôrandel. Rådgiverne i Landbruk Nordvest, Oddbjørn Kval-Engstad og Sverre Heggset, om helsæd, hjemmeavla kraftfôrerstatning og strukturfôr.

Hjemmeside 06.09.2014: - Bondeyrket gir masse mening

Det gir masse mening i livet å produsere mat, unger og opplevelser. Aasmund Nordstoga var hyret inn til åpninga av årets Dyregod-dagane. Han er bonde i Vinje i Telemark. Et valg han aldri har angret på. Nordstoga la vekt på det positive i det å være bonde. **(TIDENS KRAV)**

9. september: Møte om revisjon forvaltningsplan Trollheimen. Surnadal. Atle Frantzen.

23. september: Fylkesledersamling i Norges Bondelag, Hurdalssjøen, Inge Martin Karlsvik

24.-25. september: Lederkonferanse i Norges Bondelag. Hurdalssjøen. Inge Martin Karlsvik, Arnar Lyché

2. oktober: Møte om handlingsplan for økologisk landbruk i Møre og Romsdal, Fylkeshuset, Molde. Anne Katrine Jensen.

5/2014 Arbeids- og møteplan 2014 (Dato ajourført: 26. september 2014)

Dato/Månad	Tiltak/Arrangement	Stad	Deltakarar/Ansvarlege
3. Oktober	Fylkesstyremøte		Styret
13. oktober	Melkekonferanse	Molde	
18. Oktober	Temadag Eigarskifte	Molde	
29. oktober	Fylkesstyremøte		
Innan 31.okt	Årsmøter i lokallaga		Medlemmene/lokallaga

7.-8. nov	Leiarmøte i M&R Bondelag	Stranda Hotell	Lokallagsstyra og fylkeslag
17.-19. nov	Temakurs og skattekurs	Alexandra, Molde	Samarb. Rekneskapskontor
20. nov	Søknad Aktivt Lokallagsmidlar		Lokallaga
25.-26. nov	Betre Bonde - kurs	Surnadal	
2.-3. des	Betre Bonde - kurs	Ørsta	
9.-10. des	Fylkesstyremøte		Styret
2015			
Januar	Fylkesstyremøte		Styret
Jan	Frist for lokallaga forslag til valnemnda		
jan / feb.	Møte i valnemnda		
ca. 1. feb	Lokallaga frist sende inn saker fylkesårsmøte		
Feb	Fylkesstyremøte (årsmeld/rekneskap)		Styret
Feb	Lokallaga frist uttale jordbruksavtala		
1. mars	Kontingentforfall		
Mars	Fylkesstyremøte (handsame jordbr.avtala)		Styret og samvirkerepr
6. Mars	Landbrukskonferanse	Rica Seilet, Molde	Landbruksinteresserte
6.-7. Mars	Årsmøte M&R Bondelag	Rica Seilet, Molde	Lokallaga, fylkeslaget

Tirsdager ikke møtedag.

6/2014 Representasjon, invitasjon og planlegging av møter og arrangement

13. oktober: ”Konferanse om norsk melk – nå og framover”

M&R Bondelag og Tine arrangerer konferanse om norsk melk – nå og framover - på Hotel Alexandra i Molde mandag 13. oktober kl 10.00-15.45. Hvor står vi og hvor går vi i norsk melkeproduksjon? Dersom vi i næringa skal greie å påvirke vår egen framtid, må vi bli enige om hva vi vil.

Målgruppe for konferansen er bønder, forvaltning, rådgivere, forskere, politikere og alle andre som er opptatt av utviklingen i landbruket.

Konferansen er gratis. Det er søkt om BU-midler. Fylkesmannen kan maksimalt innvilge kr 60.000 i tilskudd. Det er i all hovedsak egne folk som bidrar med foredrag og møteledelse, og det store kroneutlegget er hotellregningen (dagpakke kr 430 per pers). BU-tilskuddet gir tilstrekkelig økonomisk sikkerhet for konferansen.

Møteleder: Olav Håkon Ulfsnes, melkeprodusent og styreleder i N&R Felleskjøp

Justert program sendt ut i uke 40 etter at stortingsrepr Pål Farstad også har varslet kan delta.

Del 1: Status: Presentasjon av rapport fra Norges Bondelag ”Melkeproduksjon for framtiden”

v/**Per Hilleren**, leder i Sogn og Fjordane Bondelag. Melkas betydning i norsk landbrukspolitikk v/**Johnny Ødegård**, direktør i Tine rådgiving. Norsk melkeproduksjon – hva er det vi har? v/**Liv Søilverød**, leder for Tine Mastittlaboratoriet i Molde

Del 2: Veivalg: Konsekvensene av ulike veivalg i norsk melkeproduksjon v/**Harald Volden**, fagsjef i Tine Rådgiving. Transportkostnader og tidsbruk v/**Rose Bergslid**, rådgiver ved Bioforsk Økologisk. Melkeproduksjon på norske fôrressurser v/**Håvard Steinshamm**, forsker ved Bioforsk Økologisk. Hvordan optimalisere melkeproduksjonen med utgangspunkt i den enkelte bonde og hennes/hans gard? v/**Jo Helge Sunde**, rådgiver i Tine Vest. Hva bør være målet for den norske melkeproduksjonen? v/**Inge Martin Karlsvik**, leder i M&R Bondelag. Hva vil Venstre med sin landbrukspolitikk? v/**Pål Farstad**, stortingsrepresentant Venstre.

Del 3: Diskusjon og oppsummering: Paneldebatt med noen av innleiderne, og med spørsmål fra salen. Oppsummering ved **Einar Frogner**, styremedlem i Norges Bondelag

Oppfølging av melkerapport og melkekonferansen - vurdere om sette opp som egen sak på styremøtet i oktober.

14. oktober: Fræna-konferansen

Fræna Næringsforum og Bud, Fræna og Hustad Sparebank arrangerer årets "Frænakonferanse" Tema er mer samarbeid innenfor reiselivet og hvordan vi sammen kan utvikle reiselivsnæringen i regionen. Blant innleiderne om landbruk er: Tilrettelegging for næringsutvikling og reiseliv i landbruket v/ Synnøve Valle (Fagkoordinator, Fylkesmannen i Møre og Romsdal), Gardsturisme på Melchiorgarden – ta i bruk ressursene v/ Petter Melchior og Landbruksnæring og reiseliv. Hvilke muligheter gir det? v/ tidligere landbruksminister Trygve Slagsvold Vedum.

18. oktober lørdag: Temadag eigarskifte kl 10.30 – 17.00, Skarstua mellom Fræna og Molde.

Tilsvarende samlinger siste åra har vært så populære at M&R Bondelag på nytt inviterer til temadag eierskifte i landbruket. Advokat Ole Houlder Rødstøl dekker det faglige innholdet. Han er partner i advokatfirmaet Øverbø Gjørtz med kontor i Molde. Han er samarbeidsadvokat for Norges Bondelag, med særlige arbeidsområder knytt til generasjonsskifte, generell forretningsjuss, odelsrett og skatt/arveavgift. Påmelding innen 8. oktober. Deltakaravgift kr 400,- for medlemmer i Norges Bondelag. Kr 150,- i rabatt pr familiemedlem fom deltaker nr 2, forutsatt medlemskap. Deltakeravgift kr 800,- for andre. Lunsj inkludert.

24.-25. oktober: Nei til EU-konferanse om TTIP på Rica Seilet i Molde

EU og USA forhandler nå om en handelsavtale (TTIP) som vil få stor innvirkning for Norge. Avtalen vil blant annet omfatte markedsadgang for varer og tjenester, offentlige anskaffelser, industriprosjekter og investeringer. Det er helt avgjørende at kommuner, fylkeskommuner og næringsliv er klar over hva som er i ferd med å skje, og som kan føre til store erstatningskrav i fremtiden, dersom avtalens innhold blir EØS-relevant.

Forbrukerrådet er skeptisk, og mener avtalen vil føre til dårligere standarder på matsikkerhet, og til kjemikalier i forbruksvarer. USA tillater høyere restverdier i hormon- og antibiotika-behandlet kjøtt. Amerikanernes syn på genmanipulering og nanoteknologi i matproduksjonen sammenfaller heller ikke med dagens norske lovverk. En er videre skeptisk til bruken av klor for å rense kyllingkjøtt før salg, fram for strenge sanitærregler i norske slakterier. De mener den amerikanske standarden for behandling av hvitt kjøtt er å legge til rette for salmonella og smitte på våre matfat.

Møre og Romsdal Nei til EU er alvorlig bekymret over den manglende fokusering fra myndighetenes side, når det gjelder mulige økonomisk konsekvenser for stat og kommuner på grunn av TTIP.

Nei til EU arrangerer derfor **to identiske konferanser Seilet Hotell i Molde:**

Konferanse 1. starter fredag 24. oktober kl. 0900, og avsluttes 1600.

Konferanse 2. starter fredag 24. oktober kl. 1800 - 2100, og fortsetter lørdag 25. oktober kl. 0900 og fram til kl. 1300.

Innledere:

Peter Ørebech Jussprofessor ved Universitetet i Tromsø. (TTIP og Grunnloven)

Helene Bank. Spesialrådgiver i Fagforbundet. (TTIP)

Boye Ullmann Fagbevegelsen (industri og næringsliv med EØS i fremtiden)

Per Madsen leder Norsk Lastebileieres Forbund (Kabotasje og konsekvenser lokalt)

30. - 31. oktober: Seminar Miljøvennlig melkeproduksjon og god økonomi – er det mulig?

Bioforsk arrangerer miljømelkseminar på Molde Fjordstuer.

Dag 1 kl 10.00 -16.30: Landbruksveiledere, gardbrukere, forvaltning, landbrukspolitikere, forskere og andre med interesse for landbruk og melkeproduksjon (på Norsk)

- Resultat og utfordringer fra 20 melkebruk i Møre og Romsdal. Data fra både økologisk og konvensjonell produksjon: Avling, avdrått. Økonomi. Energibruk. Utnyttning av tilførte næringsstoff (Nitrogen, Fosfor, Kalium). Utslipp av drivhusgasser
- Resultat fra prosjektet Grovfôr i pluss i Hordaland
- Utviklingen i Dansk og Svensk melkeproduksjon
- Tysk søsterprosjekt: pilotgarder med økologisk produksjon

Felles diskusjon om bruk av resultatene, og veien videre til beste for både økologisk og konvensjonell melkeproduksjon, bondens økonomi og miljøeffekter av melkeproduksjonen.

Dag 2 kl 08.00 -15.00: Forskere, spesielt interesserte landbruksveiledere, og andre med interesse for oppbygging av modeller til evaluering av bærekraft i melkeproduksjon (på Engelsk)

- Resultat fra norske, svenske, danske og tyske prosjekt på bærekraftig melkeproduksjon. Her vil gå dypere inn i resultatene, og diskutere hvorfor vi fikk de resultat vi fikk. Modeller for evaluering av bærekraft vil bli diskutert, samt hvordan takle usikkerhet i dataene vi putter inn i modellene

1.november: Olav Oksvik-konferansen 2014, Sjøholt. kl. 1130-1400. Inge Martin Karlsvik deltar fra M&R Bondelag.

Stiftinga Olav Oksvik Minnesamling arrangerer hvert år konferanse. I år setter de fokus på landbruket i Norge. **Tema:** Framtida for norsk landbruk, der stikkord er offentlig styring eller liberalisering, rammevilkår, samvirkeorg. sin plass, jordvern, matvaretrygghet, stordrift eller småskala, bosetting og bygdeutvikling, kulturlandskap, sjølvforsyning eller import.

Innledere: landbruks- og matminister Sylvi Listhaug, daglig leder for Bioforsk Økologisk på Tingvoll, Kristin Sørheim og seniorkonsulent ved Mattilsynet i Trondheim, Ivar Hellesnes

17. november: Temakurs for regnskapskontor

Det årlige temakurset for samarbeidende regnskapskontor og medlemmer i Økonomiforbundet holdes i forkant av skattekurset. I år holdes det to kurs: 1) kurs i odell – konsesjon - jordlov og 2) kurs i regnskap og årsoppgjør etter regnskapsloven. Kursene holdes på Hotell Alexandra i Molde mandag 17. november kl. 09.45-16.45. Kursvert fra M&R Bondelag Arild Erlie.

18.-19. november: Skattekurs for regnskapskontor

Bondelagets årlige skattekurs arrangeres eksklusivt for ansatte på Bondelagets samarbeidende regnskapskontor. Kurset holdes i år på Hotell Alexandra i Molde tirsdag 18. november og onsdag 19. november. Forelesere fra Bondelagets Servicekontor AS er advokat Anders Gustav Bjørnsen og rådgiver Pål Kristian Ormstad. Skattekurset har som målsetting å gi en bred gjennomgang av relevante skatte- og avgiftsfaglige nyheter slik at regnskapsfører er faglig oppdatert til det kommende årsoppgjøret. Kursvert fra M&R Bondelag Arild Erlie.

25. og 26. november: Bedre Bonde-kurs i Surnadal

2. og 3. desember: Bedre Bonde-kurs i Ørsta

Møre og Romsdal Bondelag arrangerer i høst to Bedre Bonde-kurs for bedriftsledere, dvs bønder. Påmelding til fylkeskontoret i M&R Bondelag innen 10. november.

Gjennomføring vil være avhengig av om det blir tilstrekkelig deltakelse. Kursholder er Sivert Mause, rådgiver landbruksøkonomi i Landbruk Nordvest. To kurs:

- **Surnadal tirsdag 25. november og onsdag 26. november.**
- **Ørsta tirsdag 2. desember og onsdag 3. desember.**

Forutsetn budsjett: 18 deltagere + veileder og kursleder. Delt. avgift:

2.000,- Medlemmer, 2.000,- Første deltager i familie eller samdrift. Medlem. 1.500,- Neste deltager i familie eller samdrift. Medlem. 2.500,- Ikke medlem

Kurset fokuserer på mellommenneskelige forhold i tillegg til tall og regelverk. Bondens selvinnsett og innstilling er avgjørende for å lykkes. Målet er å gi bønder grunnleggende ledelsestankegang. Hvilke deler av drifta og områder innen ledelse må du fokusere mer på? Hvilke behov har bedriften/bonden for videre utvikling? Kurset vil kunne hjelpe deg til å finne svar på dine utfordringer.

28. november: Nei til EU 20-års jubileum, Oslo

I 2014 er det 200-årsjubileum for Grunnloven og det er 20-årsjubileum for at det norske folk for andre gang sa nei til EU-medlemskap. For å markere dobbeltjubileet har Nei til EU hatt flere aktiviteter gjennom året, og som avsluttes med et jubileumsarrangement i Oslo 28. november – på dagen 20 år etter sist EU-avstemning. Det blir et faglig seminar på dagen og festforestilling om kvelden.

Norges Bondelag mener det er ønskelig med bra frammøte fra Bondelaget, bl.a. som et ledd i arbeidet med alliansebygging. De dekker derfor deltakelse for inntil ei ”pakke” for hvert fylke. Fylkesstyremedlemmer i M&R Bondelag fått tilbud om å delta. Hvem som deltar varsles fylkeskontoret når det er avklart.

28.-29. november: Unge Bønder samling

Nortura, TINE og Felleskjøpet inviterer hvert år alle nye bønder i Møre og Romsdal til samvirkekurs. De som har startet opp som nye gardbrukere i perioden 01.07.2013 – 01.07.2014 har fått tilsendt invitasjon. På Quality Hotel Alexandra i Molde. Blant innlederne er bonde og leder i M&R Bondelag, Inge Martin Karlsvik, om ”samvirkebonde og bedriftsleder”.

Møteserie om psykisk helse i januar 2015

18. august ble det holdt arbeidsmøte på Bondelagskontoret. Tilstede fra NLR HMS: Sigmund Moen Trønsdal og fra Møre og Romsdal Bondelag: Arnar Lyche, Atle Frantzen.

MÅL: Å setja fokus på psykisk helse, å visa støtteapparatet og korleis fagfolk og lokalmiljø kan oppetre når ein situasjon oppstår. Vinkling: Å setja fokus på ein del vanlege forhold/årsaker som kan vera psykisk belastande, og visa korleis aktuelle situasjonar kan handterast.

MÅLGRUPPE: Bønder, bondefamilien, rådgjevingsapparat.

OMFANG: 3-4 møter for heile fylket. Vi konsentrerer oss om Nordmøre, Romsdal mot Storfjorden.

Eige møte Ørsta/Volda gjennom Sogn og Fjordane/Kolbjørn Taklo.

EKSEMPEL PÅ FORHOLD/SITUASJONAR SOM KAN VERA PSYKISK BELASTANDE:

Manglande økonomistyring/uforutsette kostnader/produksjonstap. Ulykke og dødsfall i familie.

Ekteskapsproblem. Dårlege naboforhold. Krav til drift/produksjon/kvalitet. Tidsklemma.

MØTESTADER: Sjøholt, Skaret, Surnadal. TID: Slutten av januar.

7/2014 Lokallagene - presseklipp, aktiviteter og møter

Heimeside 08.09.2014: Surnadal Bondelag gjev ut jubileumshefte

Surnadal Bondelag førebur 100-årsjubileum, og skal i den anledning gje ut jubileumshefte. No frir dei til næringslivet, med håp om at nokon kan bidra med økonomisk støtte til prosjektet. Det første bondelaget i det som no er Surnadal kommune, vart stifta i Stangvik i 1914. Seinare vart lokale bondelag stifta og drive i nær sagt «alle» bygdar (**DRIVA**)

Heimeside 11.09.2014: Godt samhold hos Listhaugs naboer

Åpenhet, takhøyde og vilje til å lære av sine yrkeskolleger preger medlemmene i Vestnes Bondelag. Lokallaget fra Møre og Romsdal knivet om utmerkelsen Årets Lokallag. (**BONDEBLADET**)

Heimeside 11.09.2014: Sunndal bondelag ber om stans i arbei det med nytt boligfelt

Sunndal Bondelag liker ikke at det skal tas 17 dekar med dyrkamark for å realisere utbyggingen av Hagan boligfelt på Sunndalsøra. (**AURA AVIS**)

Heimeside 02.10.2014: Skuffet over at matjord-område blir boligfelt

Det omstridte 17 mål store matjord-området på Sande i Sunndal blir boligfelt. Flertallet i Sunndal kommunestyre har med 16 mot 11 stemmer vedtatt utbygging av Hagan boligfelt. Leder i Sunndal bondelag, Oddveig Gikling-Bjørnå er skuffet over vedtaket, men glad for at jordvern kom på dagsorden. **(NRK MØRE OG ROMSDAL):**

8/2014 Andre saker**8.1. Saker frå Bygdekvinnelaget:**

M&R Bygdekvinne lag holdt samrådsmøte fredag 19. og lørdag 20. september på Bjørnsund med god deltakelse – 58 deltakere. Besøk fra sentralt hold. Anne Turid Myrbostad hadde omvisning på Bjørnsund.

M&R Bygdekvinne lag har for tiden fokus på aksjon sunn matglede over hele fylket. Dette er Norges Bygdekvinne lag sin store satsing for 2014. Aksjonen skal bidra til sunne matvaner og økt kunnskap om råvarer og matlaging, med matglede og måltidsfelleskap i framsetet. Dette skal bygdekvinne laget gjøre gjennom matlagingskurs for barn og voksne, lokale arrangement og en nasjonal oppskriftskonkurranse for barn og unge i alderen 8-14 år.

8.2. Saker frå Bygdeungdomslaget:

Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Møre og Romsdal Bygdeungdomslag arrangerte 12-14. september Høstkurs for tillitsvalgte i lokallagstyrene på Skifer hotell på Oppdal. Fylkeslagene i Midt-Norge hadde ved utgangen av 2013 en medlemsmasse på 1.132 medlemmer fordelt på tre fylkeslag og 17 lokallag.

8.3 Arbeidsgruppe klimapolitikk i Norges Bondelag

Fylkesleder Inge Martin Karlsvik er oppnevnt som medlem i arbeidsgruppe klimapolitikk. Grappa har sitt første møte i Oslo 9. oktober. Frist for utvalgsarbeidet er 1. februar 2015. Næringa må tilpasse seg klimaendringer, bidra til klimasmarte løsninger og dra nytte av potensialet som ligger i de fornybare ressursene som næringa forvalter. Overordna mål om fossil fritt landbruk 2030 og at alt avfall er ressurs ligger til grunn. Arbeidet skal sørge for at landbruket er en del av klimaløsningen, og sikre klimasmart landbruk og bærekraftig matproduksjon: Hvilke standpunkt krever det at vi tar? Hvilken politikk og virkemidler trengs for å komme dit?

Leder: Birte Usland – fylkesleder, Medlemmer: Bjørn Gimming – styremedlem, Inge Martin Karlsvik – fylkesleder, Anne Thorine Lundstein – sekretariatet og 1 person fra næringspolitisk – sekretariatet

Fylkesleder Inge Martin Karlsvik orienterte på styremøtet om arbeidet i grappa. Hvis rapport og/eller deler av arbeidet fra grappa er tilgjengelig, vurderes det å sette opp temaet som egen sak på styremøtet i oktober.

8.4. Høring - Endring av forskrift om regulering av svine- og fjørfeproduksjonen

Vedlegg: E-post fra Norges Bondelag 26. sept om høring - Høringsfrist 17. oktober.

Fylkeskontoret mottok fredag 26. september e-post fra Norges Bondelag med melding om høringssak om endring av forskrift om regulering av svine- og fjørfeproduksjonen.

Saka legges fram som orientering til styret.

Saksutredning frå Anders Huus, seniorrådgiver på næringspolitisk avdeling i Norges Bondelag:

Departementet foreslår å gjøre 4 endringer:

- 1) En dobling av grensene for konsesjonsfri produksjon av slaktekylling og kalkun.
Grensene for slaktekylling foreslås satt til 280.000 slaktede og omsatte dyr pr år, og for kalkun til 60.000 slaktede og omsatte dyr pr år.
Departementets begrunnelse for hevingen er at Regjeringen vil styrke landbruket og legge til rette for større og mer effektive enheter i kylling- og kalkunproduksjon.
Grensene er foreslått satt slik at de gir grunnlag for en fulltids sysselsetting på bruket.
- 2) Endring i de standardiserte satsene for erstatning ved brudd på regelverket.
I loven heter det at erstatningen bør være av en slik størrelse at ulovlig produksjon ikke lønner seg. Satsene har stått uendret de siste 10 årene. NILF har gått gjennom dekningsbidrag i produksjonene, og satsene er justert opp med utgangspunkt i de nye dekningsbidragsberegningene.
- 3) Endring i erstatningsutmålingen ved kortere overtredelse av konsesjonsgrensene.
Gulating lagmannsrett kom ved den såkalte "Aarestadsaken" fram til at erstatning med utgangspunkt i dekningsbidrag for ett år, er for høy erstatning og langt overstiger fortjenesten av en overtredelse av grensa i et kortere tidsrom (49 dager i denne saken).
Departementet har derfor tatt inn et nytt ledd i §8, der de gir hjemmel til å beregne erstatningen forholdsmessig dersom antallet innsatte purker har oversteget konsesjonsgrensa for en kortere periode enn ett år.
- 4) Fjerning av rapporteringsplikt ved omlegging av produksjonen for produsenter som har fått innvilget konsesjon.
Gjeldende regelverk er at produsenter med konsesjon som ønsker å legge om fra en konsesjonspliktig produksjon til en annen må søke departementet om dette. Formålet har vært at departementet skal ha oversikt over hvilke dyreslag til ulike konsesjonsbesetningene har. Departementet mener de kan hente denne informasjonen fra Leveransedatabasen og søknad om produksjonstilskudd, og mener regelen er overflødig. De ønsker derfor å fjerne § 6 i forskriften.

Kommentar i styret: Spredareal og brudd på regelverket. Fylkeskontoret sender kommentarer om spredareal til Norges Bondelag. Sendes på e-post høring i fylkesstyret innen fristen.

Fylkeskontoret har i etterkant av drøftingen i styret sendt følgende uttale til Norges Bondelag 17. oktober:

Fylkesstyret er opptatt av spredareal. Ei kyllingbesetning på dagens konsesjonsgrense på 140.000 kyllinger per år, krever spredareal på 400 dekar. Dette er krevende nok under våre forhold. I de aller fleste bygder ligger jorda spredt fordelt på mange små teiger og det er mange jordeiere. Spredning av husdyrgjødsel krever derfor mye transport. Når konsesjonsgrensen doubles, doubles samtidig kravet til spredareal. Mens transportavstanden fra gårdens driftssenter til dyrka marka øker mye mer. Det som skjer i praksis når transportavstandene blir for lange, er at det kjøres på for mye møkk i nærområdene til driftsbygningen, mens jorda som ligger lengst unna får lite eller ingen ting. Det fører til økt miljøbelastning. En heving av konsesjonsgrensen, slik som regjeringen foreslår, vil gjøre landbruket mindre bærekraftig

8.5 Beitekrav/mosjonskrav - drøftingssak i styret

Presisering av Ingrid Melkild: Mosjonskrav er som navnet sier – et mosjonskrav. Det er ikke et krav om fôropptak. Det er opp til bonden selv å bestemme fôringsstrategi for dyra ut fra produksjonsmessige forhold, praktisk innretning av drifta med mer. Mattilsynet er også bevisst dette og har aldri argumentert mot dette når vi har jobbet med utforming av veilederen som omtaler mosjonskravet.

Grunnen til at kravet sier mosjon på beite, er at beite er det som i størst mulig grad ivaretar dyras naturlige adferdsbehov, noe som er en målsetting med det meste i dyrevelferdsregelverket.

Men dersom man skal ha beitetilskudd – så er det krav en viss andel av dyrets fôropptak må skje i form av vekster på beite. Og for å få dette tilskuddet gjelder følgende:

Tilskudd til dyr på beite: Antall uker beiting er det antall uker hvor hoveddelen av det daglige grovfôrinntaket til dyret skjer ved beiting av utmark eller innmark med tilfredsstillende beitemuligheter. Bare en mindre andel av daglig grovfôrinntak kan være grovfôr som er tilført utenfra eller slått på stedet. For utmarksbeitetilskuddet må hoveddelen av det daglige grovfôrinntaket skje ved beiting i utmark.

Krav til beitelengde for å få beitetilskudd er minimum 16 uker beiting i sone 1-4, og minimum 12 uker beiting i sone 5-7. Mens mosjonskravet kun er åtte uker. Se ellers vedlagt utskrift av § 10 i veilederen til forskrift om hold av storfe.

Vurdering/diskusjon

Er bondelaget for eller mot beitekravet?

Vi kan få 3 ulike løsninger:

1. Beitekravet blir håndtert på en slik måte at, der det ligger til rette for god beiting, er dyra på beite. Og ellers legges det opp til at dyra skal ha mosjon utendørs.
2. Beitekravet blir så ”utvannet” at det i praksis gjør ingen forskjell.
3. Beitekravet blir fjernet.

Det finnes 4 kategorier melkebønder:

1. De som beiter, og har gjort det hele tiden, og som er positive til krav om beiting.
2. Det er de som allerede har tilpasset seg beitekravet.
3. Det er de som sliter med å tilpasse seg, men som i prinsippet er positive.
4. Det er de som sliter med å tilpasse seg, og som (derfor) er negative til kravet.

Det er flytende overganger mellom disse kategoriene.

Konklusjon

Møre og Romsdal Bondelag stiller seg bak beitekravet/mosjonskravet. Samtidig er det svært viktig å finne alternative praktiske løsninger der god beiting ikke er gjennomførbart. Ekstra kostnader i form av økt tidsbruk og tilrettelegging dekkes over jordbruksavtalen.

Vedlegg: Til styremedlemmene var det sendt e-post datert 2. oktober fra ”folket på Langhol” i Molde ved Jorunn Gunnerød med kommentarer til kravet om mosjon/beiting og Møre og Romsdal Bondelag sin håndtering av debatten de siste ukene.

Kommentar i styret: Fylkesleder og organisasjonssjef bør sende ut avisinnlegg med oppsummering av konklusjoner fra drøftingene om saka. I styret ble saka drøftet som forberedelse til årsmøterunden

8.6. Presseklipp siden forrige styremøte – egen bunke

8.7. Andre saker lagt ut på heimesida

Heimeside 02.09.2014: Lokalmat er en spydspiss

- Lokalmat og spesialproduksjonene vil aldri utgjøre store volum, hverken mengde produsert eller i antall produsenter. Men det er noe som setter fokus på landbruket, en spydspiss der en kan fortelle ei historie om produktene, om gardene og om næringa. Det sa fylkesleder i Møre og Romsdal Bondelag, Inge Martin Karlsvik, da han innledet på konferansen «Matkultur og reiseliv» på Matfestivalen i Ålesund.

Heimeside 16.09.2014: Fellesfjøs skal redde kulturlandskapet

stort fellesfjøs for sau og geit i Geiranger er truleg løysinga, dersom ein skal halde kulturlandskapet i hevd, og berge framtidig husdyrhald i bygda. (NRK MØRE OG ROMSDAL)

Heimeside 18.09.2014: Vil at beitekravet skal vere som det er

Bondelaget i Møre og Romsdal er kritisk til landbruksministeren som vil endre beitekrava om minst åtte veker i friluft for alle kyr. (NRK MØRE OG ROMSDAL)

8.8. Ymse – ledermøtet på Stranda 7. og 8. november

Fylkeskontoret la fram foreløpig skisse til program for ledermøtet på Stranda 7.-8. november. Kommentarer og synspunkter fra styret blir tatt hensyn til i det vidare arbeidet med program.

SAK 29/2014: Årsmøterunden i lokallaga – tema og plansjer

Vedtak: Plansjene gjøres ferdig med de innspill som kom fram på møtet.

Saksutredning:

Utkast til plansjer på aktuelle tema som kan brukes i foredrag på årsmøterunden blir lagt fram og gjennomgått på møtet.

Årsmøtene i lokale Bondelag skal holdes i perioden 1. – 31. oktober. Lokale årsmøter er en viktig arena for meningsutveksling mellom medlemmer og signal fra lokallaga inn til fylkesstyret.

På styremøtet 29. august ble fylkesstyremedlemmene og ansatte ved kontoret fordelt for deltakelse i lokallagsårsmøtene. Denne lista ble sendt lokallagene i lokallagsbrev 11. september sammen med meldingsskjema om val, rapport lokallagsarbeid og aktivitetsmidler, forslag på innkalling og sakliste til årsmøte, adresseetiketter og medlemslister.

Lokallagene tar direkte kontakt med oppsatt styremedlem/ansatt og avtaler tid for årsmøtet i oktober. Lokallagene har frist til 25. september til å fastsette endelig dato, og melde fra til fylkeskontoret om tid og sted for årsmøtet.

Vedlagt liste over innmeldte årsmøtedatoer pr 26. september.

SAK 30/2014: Ekstraordinær utbetaling til fylkes- og lokallag

Vedlegg: Skriv og oppsett fra Norges Bondelag

Vedtak:

Ekstraordinære midler til fylkeslaget på kr. 100.000 brukes til samling Unge Bønder, utadrettet virksomhet og kr 25.000 til felles styremøte neste år med annet fylkeslag.

Ekstraordinære midler til lokallagene legges på toppen av de øvrige midlene. Hele beløpet kr 221.367 fordeles på desembermøtet til lokallag etter søknad, og at noe av beløpet settes av til spesielle tiltak i lokallagene og ekstra deltakelse fra lokallagene på ledermøtet.

Saksutredning:

Styret i Norges Bondelag fattet 25. mars 2014 følgende vedtak:

Det settes av 3 mill kroner fra utbyttet fra Norges Bondelags kollektive forsikringsordninger for 2013 til ekstraordinær overføring til lokal- og fylkeslag i 2014. Det utbetales et beløp på kr. 100.000 til hvert fylkeslag, samt 20 kroner pr medlem som forutsettes stilt til disposisjon for lokallaga. Fylkesstyrene vedtar kriterier for bruk av midlene til lokallaga i eget fylke.

Midlene er en del av utbyttet Norges Bondelag har fått utbetalt fra vår kollektive gruppeleivsordning i Gjensidige, og er å betrakte som en engangsutbetaling. **Fylkeslaga bestemmer selv hva midlene skal brukes til, men det anbefales at midlene benyttes til aktivitet framfor ordinær drift. Disponering av midlene vedtas i en egen sak i fylkesstyret.**

Støtte til fylkeslaga

Det innvilges et beløp på kr. 100 000 per fylkeslag i ekstra rammebevilgning. Dette utbetales uavhengig av størrelsen på fylkeslaget. Fylkeslaga kan velge å overføre midlene til lokallaga.

Støtte til lokallaga

Det overføres kr. 20 pr medlem i ekstra aktivitetsmidler til fylkeslagene, basert på medlemstall pr 31.12.2013.

Fylkeslaga kan ikke disponere midlene til andre formål enn til overføring til lokallaga, men fylkeslaget kan velge hvilke kriterier midlene skal overføres etter. Fylkesstyret bestemmer om midlene skal gå til spesielle tiltak som for eksempel Åpen gård, HMS-kampanjen, som generell driftsstøtte, eller om midlene skal bidra til å bedre økonomien i enkelte lokallag med lite ressurser.

Midlene godskrives på følgende måte:

Støtte fylkeslaga: Samtlige fylkeslag godskrives med en ekstra rammebevilgning kr 100 000, godskrives på konto 3990 avdeling (XX)01 i regnskapet.

Støtte lokallag: Ekstraordinær støtte til lokallagene, godskrives som egen post på fylkeslagenes konto 3993, under fylkenes respektive avdelinger for Aktive lokallag. Beløpene fordeles og utbetales til lokallagene i forbindelse med den årlige prosessen knyttet til aktive lokallag. Beløpets størrelse som godskrives, er basert på lister fra medlemsregisteret.

Fylkeskontorets kommentarer:**Vedr støtte til fylkeslaget med kr 100.000 i ekstra rammebevilgning:**

De fylkeslag som så langt har styrebehandlet saken, har vedtatt ulik bruk av midlene:

- 90.000 i økte rammer til styret og 10.000 i økte rammer til valgkomiteen.
- Øremerket til bruk på profilering av matproduksjonen i fylket.
- Brukes til kompetanseheving hos tillitsvalgte.
- Settes av til felles studietur høsten 2015.
- Nytt til opplæring av tillitsvalgte, støtte prosjekt og lignende.
- Midlene blir stilt til disposisjon for å etablere et blå-grønt matsenter.
- Styretur, ekstra gjester på ledermøtet, tilby valgkomiteen og styremedlemmer kurs.

Styret i Møre og Romsdal Bondelag kan velge ulik bruk av midlene.

På styremøtet i Ålesund 29. august ble økonomirapport pr 25. august gjennomgått. Her kom det fram at arrangementet Unge bønder 31. januar og 1. februar i Molde fikk et underskudd på kr 62.313, og dette var ikke budsjettert. Videre er opplæring tillitsvalgte overskredet med kr 12.784, og at en stor andel av budsjettert beløp på utadretta virksomhet er allerede benyttet.

Til ledermøtet 7. og 8. november på Stranda er hele lokallagsstyret innkalt, slik tradisjonen har vært de siste årene og da med 10-20 ekstra deltakere. I fjor var også første gang hele valgkomiteen ble innkalt til ledermøtet. Dette kan enkelte år "påføre" fylkeslaget større utgifter enn budsjettert, avhengig av påmelding. Ledermøtet er i høyeste grad opplæring og kompetanseheving av tillitsvalgte.

Ut fra dette foreslår fylkeskontoret at 100.000 i ekstra rammebevilgning brukes til å dekke inn utgiftene på Unge Bønder samling, og resterende beløp på ledermøtet og utadretta virksomhet.

Vedr ekstraordinær støtte til lokallagene med kr 20,- pr medlem:

Kr 20 pr medlem i ekstra aktivitetsmidler utgjør totalt kr 66.680.

I tillegg skal vi fordele ordinære aktivitetsmidler, som i 2014 er kr 154.687. Totalt kr 221.367.

Det er ulike måter fylkeslagene fordeler disse midlene. Noen fylker gir kun til konkrete prosjekt og aktiviteter i lokallagene, mens M&R og andre fylker fordeler matematisk etter skjønn i tillegg til søknader og noen prosjekter.

Fylkesstyret fordeler på desembermøtet hvert år aktivitetsmidlene til lokallagene.

I 2013 var beløpet på kr 154.656. Det kom inn søknader fra kun 26 av fylkets 45 lokallag.

Fordelinga baserte seg på kr. 500 til alle lag som har uttalt seg om jordbruksavtalen når de også har sendt inn søknad og kr. 400 til anna prioritert aktivitet etter skjønn. I tillegg kr. 5.000 til lag som hadde Åpen Gard, kr. 5.000 til Gjemnes Bondelag for ansvar for stor dyreutstilling på Dyregod-dagane, og annonsering til Åpen Gard.

I tillegg bevilget styret kr 20.000 til Rauma Bondelag sitt "Rauma-prosjekt" - utvikling av landbruket i en kommune, som vil ha stor overføringsverdi til andre når det er gjennomført.

Med denne fordelinga blir lokallag med stor aktivitet honorert mer enn lag med liten eller ingen aktivitet. Utbetalingene var i fjor fra kr 800 til kr 7.300 til de 26 lokallagene som søkte, i tillegg kom støtten på kr 5.000 til lagene som hadde Åpen Gard.

Største inntektskilde for lokallagene er tilbakeført kontingent basert på 5,5 prosent av innbetalt kontingent og kr 25 pr betalende medlem + fastbeløp på kr 1.000 til alle lag.

I tillegg er aktive lokallagsmidler inntektskilde for de lag som søker om midler.

Fylkeskontoret foreslår at årets ordinære aktivitetsmidler på kr 154.687 fordeles på desembermøtet etter samme mal som tidligere år.

For 2014 er det varslet søknad fra Surnadal Bondelag til delfinansiering av skriving og trykking av 100-års jubileumshefte.

De ekstra aktivitetsmidlene på kr 66.680 som styret nå skal ta stilling til kan fordeles på ulike måter:

- 1 Kr 20 pr medlem til alle lokallag som generell driftsstøtte
(Det største laget pr 31.12.2013 Rindal BL får da: 197 medl x 20 = kr 3.940,-
og det minste laget Harøy og Fjørtoft BL: 18 medl x 20: kr 360,-)
- 2 Lik sum til alle lokallag kr 1.500 pr lag
- 3 Ekstra aktivitetsmidler legges på toppen av de øvrige midlene. Hele beløpet kr 221.367 fordeles på desembermøtet til lokallag som søker om aktivitetsmidler, og at noe av beløpet settes av til spesielle tiltak i lokallagene.
- 4 Styrke økonomien i lokallag med lite ressurser og/eller svak økonomi. (Fylkeslaget har ikke oppdatert oversikt over lokallagenes økonomi).
- 5 Spesielle aktiviteter som styret ønsker at lokallagene skal prioritere og gjennomføre.

Fylkeskontoret foreslår at ekstra aktivitetsmidler til lokallagene legges på toppen av de øvrige midlene. Hele beløpet kr 221.367 fordeles på desembermøtet til lokallag etter søknad, og at noe av beløpet settes av til spesielle tiltak i lokallagene og ekstra deltakelse fra lokallagene på ledermøtet.

SAK 31/2014: Høring – forvaltningsplan for verneområdene i Trollheimen

Vedlegg: Vedtak i Sør-Trøndelag Bondelag styremøte 9. september.

Vedtak: Møre og Romsdal Bondelag slutter seg til de foreslåtte endringer i vernereglene som vist i saksutredningen til styret i Sør-Trøndelag Bondelag, og med de kommentarer som innarbeides av Sør-Trøndelag Bondelag etter innspill fra Oddvar Mikkelsen.

Saksutredning:

Høringsfrist er 10. oktober.

Leder i Surnadal Bondelag, Oddvar Mikkelsen, er Bondelaga i Møre og Romsdal og Sør-Trøndelag sin representant i rådgivende utvalg.

Organisasjonssjef i Sør-Trøndelag Bondelag, Jon Gisle Vikan, har i samråd med Oddvar Mikkelsen utarbeidet utkast til høringsuttale.

Atle Frantzen møtte for M&R Bondelag i Surnadal 9. september på åpent informasjonsmøte om revisjon forvaltningsplan Trollheimen, og ga disse tilbakemeldinger etter møtet:

- Trollheimen landskapsvernområde har like strenge vernereglar som nasjonalpark. Vesentlege årsaker til dette finn vi i tilbake i tid: 1)Oppretting av nasjonalpark ville ha blitt langt meir kostbart for staten. 2)Kun privat eigedom.
- Trass i at Trollheimen kun er landskapsvernområde med i teorien "milde" vernereglar, går det eit kraftig / klart skilje langs vernegrensa ved handtering av arealforvaltningssaker. Trass i at begrepet "tilrettelegging i randsonene" er brukt i fleire samanhengar. Er det rett at nevnte begrep kun skal brukast om areal som er utafør vernegrensa, og ikkje om areal som er i ytre delar av verneområdet ? Burde det i meir klar tekst bli gitt større rom for meir lempeleg praktisering av vernereglane i ytre delar av verneområdet ?
- Det må understrekast at det å ta vare på og auka beitemykket er eit viktig tiltak for å ta vare på landskapet sin karakter. Her er det viktig å arbeida målretta i lag med beitenæringa. Det må evt akseptast at det kan setjast i verk tiltak som strir med vernereglane dersom tiltaka kan bidra til å fremma målsetjinga med vernet.
- Prosessen med søknader knytt til praktisering av vernereglar må gjerast så enkel og smidig som muleg. F.eks fleirårige løyve/tillatelsar.
- Forvaltningsplanen bør i større grad klargjera forhold/historie/problemstillingar knytt til tamreindrift.
- Vi bør vera forsiktige med å be om samordning av vernereglar så lenge det her handlar om både landskapsvern og naturreservat.
- Bør forvaltningsplanen seia noko om forholdet mellom dyrevelferd og vernereglar ? Kva om hensynet til dyrevelferd i ein akutt situasjon fører til at ein bryt vernereglane ?

Oddvar Mikkelsen sendte 30. september disse kommentarer til Møre og Romsdal Bondelag og Sør-Trøndelag Bondelag:

Viser til uttale frå Sør Trøndelag og notat frå Atle Frantzen.

Det er overordna reglar som gjer at det ikkje kan gjennomførast full samordning av reglane i de fire ulike områda, men så langt det let seg gjere blir det samordna.

Det er alt i dag praktisert lempelegare handsaming av saker i utkanten av området enn lenger inne. Områdeforvaltar er klar på at det er rett og naudsynt. Det er likevel bra om Bondelaga nemner dette.

Områdeforvaltaren har i fleire tilfelle vore positiv til søknader om restaurering eller bygging av nye seteranlegg, men det viser seg i fleire tilfelle at søkaren som eig landbrukseigedom i realiteten skuvar næringshensyn foran seg for å bygge hytte, utan eigentleg hensikt om setring, beiting eller anna næringsaktivitet. Bør vi foreslå at handsaming av søknader i større grad skal ta hensyn til formålet med søknaden og mindre vekt på at søkar eig ein næringseigedom? Ved søknad om oppføring av seter bør det t.d krevast driftsplan.

Det er klargjort at bygningar og tekniske inngrep ikkje skal endrast vesenteg i areal og antal. Det kan ikkje vere til hinder for innandørs og utandørs opprusting av eksisterande bygningar for å gjere bygningane meir eigna til overnatting og buformål i samband med t.d tilsyn med dyr på beite eller slått av seterstøl.

Når det på s 27 i plana er klargjort målsetting om å oppretthalde og auke antal storfe og småfe, og til og med setring, må ein i forvaltninga leggje til rette for dette slik at det kan gjennomførast etter tidhøvelege måtar, med lettare adkomst med vegar og med husvære i samband med tilsyn og sanking. Det må gjerast ei avvegning mellom dei negative konsekvensane av tekniske inngrep som vil gjere det lettare å auke dyretallet, mot dei positive effektane av auka beiting.

Attgroing er truleg ein større trussel mot det landskapspreget, og artssammensettinga som det var mål om å verne enn det nokre punktvisse inngrep i form av vegar og bygningar vil vere. Forvalningsmåla og –reglane må utformast slik at dei er i tråd med verneformålet, og kulturlandskapet er ein vesentleg del av det som skal vernast. Da må det vurderast om det innanfor regelverket kan finnast formuleringar og praksis som gjer det lettare å nå måla.

Det må vere jamstilling mellom grunneigarar som vil gjennomføre bygningsmessige tiltak og turistforeninga som søker om tilsvarande tiltak. Det bør vere likegyldig om det er turistforeninga eller ein privat eigar som leiger ut overnatningsplassar t.d

Det må ikkje vere større moglegheit for reindrifta enn for anna beitedrift å få tillatelse til bygging av tilsynsbuer, bruk av motorisert køyrety, helikopter søk i samband med sanking osv.

I og med at det er grunneigarane som har fått sine rettar redusert som resultat av vernet må det leggjast vekt på å kome desse i møte med utforming og tolkning av vernereglane slik at vernet er til minst mogleg ulempe for desse. Samstundes skal ikkje grunneigarane og andre rettighetshavarar ha betre rettar enn andre når det gjeld andre tiltak einn dei som direkte vedkjem næringsinteressane deira.

Det må klargjerast korleis eventuelle brot på enkelte vernereglar i samband med dyrevernensyn blir handsama. Eksempel er uthenting av skadde dyr med motorkjøyrety.

Følgende uttale er sendt i etterkant av vedtakene i de to fylkestyrene:**SØR – TRØNDELAG BONDELAG****MØRE OG ROMSDAL BONDELAG**

06.10.2014

Verneområdestyret for Trollheimen
Fylkesmannen i Møre og Romsdal
Fylkeshuset
6404 Molde

Høringsuttalelse – Utkast til Forvaltningsplan for verneområdene i Trollheimen

Fylkestyrene i Sør – Trøndelag Bondelag og Møre og Romsdal Bondelag gir felles uttalelse til revisjon av forvaltningsplan for verneområdene i Trollheimen.

Generelt: Vi støtter de foreslåtte endringene i vernereglene.

Kommentarer:

- Vi er enige i å etablere et punkt for å tillate mindre byggearbeid på eksisterende bebyggelse
- Vi ønsker mer detaljerte regler for organisert ferdsel som ikke skader naturen
- Det kan være ønskelig med å etablere regler for lavtflyving. Bør den være 100 m over bakken?
- Vi ønsker å etablere regler for bruk av helikopter for beitenæringene (reindrift, sau og storfe). Reindriftnæringen vil normalt ha større bruk for helikopter, men også andre beitenæringer kan ha bruk for dette i enkelte tilfeller. Søk etter dyr sent om høsten kan være slike tilfeller, og dyreetiske forhold tilsier at en må bruke ekstra ressurser på å finne igjen beitedyr før vinteren setter inn.

Innerdalen Landskapsvernområde:

- Det kan være grunn til å etablere mer presise regler for utbygging og nybygg.
- Det er ønskelig med regler for lavtflyging og det bør skilles mer tydelig mellom motorferdsel som trenger og ikke trenger dispensasjon. Alle beitenæringer må sidestilles.
- Vi er enige i at det åpnes for motorferdsel knyttet til sau på utmarksbeite (transport av saltstein, skadde dyr, mv) og åpne opp for bruk av helikopter i forbindelse med ekstraordinær sanking. Kostnaden ved bruk av helikopter gjør at dette vil bli avgrenset til ganske få tilfeller.
- Vi er enige i å gi mulighet for å regulere organisert ferdsel som ikke skader naturen.

Svartåmoen naturreservat:

- Det bør etableres regler for å regulere organisert ferdsel som ikke skader naturen
- Seteranlegget innenfor vernegrensene må gis mulighet til maskinell rydding og slått for å vedlikeholde kulturlandskapet på en rasjonell måte. Det må gis tillatelse til transport av tyngre kjøretøy og utstyr til å drifte setra på en rasjonell måte
- Det må gis mulighet til å vedlikeholde gamle seterveier i området slik at de kan brukes av beitenæringene.
- Det må etableres regler for bruk av snøscooter og helikopter til beitenæringene (reindrift, sau og storfe)

I den grad det er relevant og i samsvar med overordna regelverk ønskes samme regler i alle fire verneområder.

Øvrige innspill:

- Det er viktig at det blir praktisert mer lempelig behandling av saker i utkanten av området enn lengre inne.
- Søker som eier landbrukseiendom og som søker om å få bygge eller restaurere hytte, bør klart kunne dokumentere hvilke behov eller formål i næring som ønskes oppfylt, f.eks setring eller beiting.
- Det er klargjort at bygninger og tekniske inngrep ikke skal endres vesentlig i areal og antall. Det bør imidlertid gis mulighet til innendørs og utendørs opprusting av eksisterende bygninger for å gjøre bygningene mer egnet til f.eks overnatting og boformål i forbindelse med f.eks tilsyn med dyr på beite eller slått av seterstøl, - så lenge formålet med tiltaket er i samsvar med mål i forvaltningsplan og fremmer formålet med vernet.
- Når det på s 27 i planen er klargjort målsetting om å opprettholde og øke antall storfe og småfe, og til og med setring, må det forvaltningsmessig legges til rette for dette slik at det kan gjennomføres på en enkel, rask og rasjonell måte, med lettere adkomst med vei og med husvære i forbindelse med tilsyn og sanking. Det må gjøres en avveining mellom de negative konsekvensene av tekniske inngrep som vil gjøre det lettere å øke dyretallet, mot de positive effektene av økt beiting.
- Gjengroing er trolig en større trussel mot landskapspreg og artssammensetning som det var mål om å verne enn det noen punktvis inngrep i form av veier og bygninger vil være. Forvaltningsmål og -regler må utformes slik at de er i samsvar med verneformålet. Kulturlandskapet er en vesentlig del av det som skal vernes. Da må det vurderes om det innenfor regelverket kan finnes formuleringer og praksis som gjør det lettere å nå målene.
- Det må være likhet mellom grunneiere som vil gjennomføre bygningsmessige tiltak og turistforeninga som søker om tilsvarende tiltak. Det bør være likegyldig om det er turistforening eller privat eier som leier ut overnatningsplass.
- Det må ikke være like muligheter for alle typer beitedrift å få tillatelse til bygging av tilsynsbuer, bruk av motorisert kjøretøy, helikoptersøk i forbindelse med sanking osv.
- I og med at det er grunneierne som har fått sine retter redusert som resultat av vernet må det legges vekt på å komme disse i møte med utforming og tolkning av vernereglene slik at vernet er til minst mulig ulempe for disse. Samtidig skal ikke grunneierne og andre rettighetshavere ha bedre retter enn andre når det gjelder andre tiltak enn de som direkte har med næringsinteresser å gjøre.
- Det må klargjøres hvordan eventuelle brudd på verneregler blir behandlet i forhold til dyrevernensyn. F.eks uthenting av skadde dyr med motorkjøretøy.

SAK32/2014: Fagsenter på Gjermundnes videregående skole**Vedlegg:****Forslag til vedtak:**

Styret i Møre og Romsdal Bondelag har følgende innspill til arbeidsgruppa som skal lage rapport om hva fagsenter på Gjermundnes kan inneholde:

Et eventuelt fagsenter må utvikle/tilby kompetanse og tjenester som næringa etterspør. For eksempel kan et kompetansesenter bygges opp med gårdsbruket Gjermundnes som utgangspunkt. Ved å drive utstrakt forsøksvirksomhet og praktisk utprøving kan skolen bidra til å utvikle landbruket i regionen. I tillegg vil undervisningen ved skolen bli styrket. Etablering av høyere utdanningstilbud, f. eks bachelor i plantedyrking, bør vurderes.

Saksutredning:**Bakgrunn og mandat:**

I mai 2013 ble det lagt fram en utviklingsplan for Gjermundnes videregående skole. Målet for arbeidet var å gå gjennom skolen sine fasiliteter, arealdisponering og driftsform slik at skolen kan bli et framtidig verktøy i utdanning og rekruttering av folk og kompetanse til landbruket i Møre og Romsdal.

Utviklingsplanen slår fast at kontorplass er viktig – det er viktig å være i lag! Det haster å utvikle noe konkret. Å starte å diskutere fast kontorplass kan låse for den vidare diskusjonen. Viktig å starte med det som er kompetansebehovet i næringa?

Idédugnad:

Fylkeskommunen arrangerte idédugnad med tema fagsenter 27. november 2013, der Bondelaget var representert.

Politisk behandling:

Fylkestinget godkjente denne utviklingsplanen i desember 2013 som grunnlag for opprustningsarbeidet på Gjermundnes. Planen konkluderte med at skolen skal omstilles til et fagsenter for skole og landbruksnæring. Sammen med byggeprogram for byggetrinn 1, skal det legges ved en rapport om framdrifta i arbeidet med å utvikle Gjermundnes videregående skole til et fagsenter for landbruket.

Arbeidsgruppe:

Det er nedsatt ei arbeidsgruppe som skal lage en kortfattet rapport om hva et fagsenter på Gjermundnes kan inneholde og hvordan dette kan organiseres. Rapporten skal inneholde mål, tiltak og skisse til hvilke økonomiske konsekvenser dette vil få. Rapporten skal leveres i mars 2015.

Arbeidsgruppa er sammensatt av: Anne Katrine Jensen, Møre og Romsdal Bondelag, Stein Brubæk Møre og Romsdal Bonde- og småbrukarlag, Wenche Ytterli, Felleskjøpet Nordmøre og Romsdal, Lasse Krogseth, Tine, Ivar Aae, Norsk Landbruksrådgiving (vara Olav Martin Synnes), Aadne Haarr og Rune Solenes Opstad, Møre og Romsdal fylkeskommune, Rolf Ivar Moen, Allskog og Anne Berit Løset, Fylkesmannen i Møre og Romsdal.

Oppsummering - etter 1. møte i arbeidsgruppa:

Arbeidsgruppa startet med å kartlegge kompetansebehovet i næringa. Referatet inneholder ei lang liste over ulike tema/fagområder der gruppa vurderer det er behov for mer kunnskap/erfaringer fordelt under hovedområdene: bygdenæringer, utmark, forbedret agronomi/husdyrhold, økonomi, byggeteknikk, beiting, HMS, skogbruk og rådgiving.

Ellers inneholder referatet noen synspunkter fra enkeltpersoner, samt noen punkt som kanskje kan tolkes som en slags oppsummering:

- Er det kvalitet i fagsenteret blir det etterspørsel
- Sterk profilering av fagsenteret
- Fagfestival – mange parallelle kurs over ei helg
- Hvem er den framtidige bonden? Bedriftseier som leier inn spesialkompetanse?
- Gjøre kompetansen tilgjengelig

Framdrift i videre arbeid i arbeidsgruppa:

- November 2014: Studietur
- November 2014: Møte i arbeidsgruppa
- Desember 2014: Framlegging av forslag til landbruket sine organisasjonar og fylkeskommunen
- Januar 2015: Siste møte i arbeidsgruppa
- Mars 2015: Levering av rapport/utgreiing

Vurdering/diskusjon:

Så langt er det lite konkret som har kommet ut av arbeidet. Et unntak er Tine som allerede har flyttet en av sine rådgivere til skolen. Det er Lasse Krogseth som også bor på Vikebukta.

Det ligger en mulighet i dette arbeidet. Til å utvikle noe nytt og nyttig. Utviklingsplanen sier det haster med å utvikle noe konkret. Hva kan det være? Hva er behovet? Er det noe landbruket mangler som vi har behov for? Som med fordel kan plasseres på Gjermundnes?

Næringa må greie å komme opp med noen konstruktive forslag, og ikke bare passivt akseptere en standard løsning. Som kanskje ikke har livets rett? Tidligere har forsøksvirksomhet vært omfattende og viktig for utvikling av landbruket, men denne aktiviteten er det nesten slutt på. Det er for tiden minimalt med forsøksfelt i vårt fylke. Er det behov for mer slik utprøving? Praktisk rettet og med utgangspunkt i garden som arena. Kan Gjermundnes bli en slags forsøksgard der nye sorter, utstyr, metoder osv. kan utprøves? Under ordnede forhold og med stor vekt på videreformidling.

Er det andre konkrete ideer? Kan det for eksempel utvikles ny kompetanse i forbindelse med bygging av nytt fjøs?

Vi har allerede et kompetansesenter på Tingvoll. Der er det blant annet stort fokus på økologisk landbruk, kjøkkenhage, mikrolivet i jorda og bioenergi. Det er viktig at Gjermundnes koordinerer seg mot Tingvoll og drar veksler på kompetansen der.

SAK33/2014: Høring ny forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd

Vedlegg: Oppsummeringsnotat fra Norges Bondelag 27. august
Utkast til forskrift
Uttale fra Storfjord Landbrukstenester SA sendt styret på e-post 1.okt
Uttale fra Norske Landbrukstenester sendt styret på e-post 2. okt

Vedtak:

Styret i Møre og Romsdal Bondelag har følgende høringsinnspill til Norges Bondelag om ny forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd:

1. *Oppheving av kravet om at foretaket må være merverdiavgiftsregistrert eller hatt en avgiftspliktig omsetning på minimum 20 000 kroner før søknadstidspunktet.* Kommentar fra styret: Fare for leiejordsproblematikk. Det er viktig at tilskuddene utbetales til aktive bønder.
2. *Endrede produksjonskrav for foretak med amme- eller melkekyr.* Kommentar fra styret: En kan være uheldig med insemineringen. 15 måneder er derfor for strengt, 18 måneder er bedre.)
3. *Endring av vilkårene for tilskudd til avløsning ved ferie og fritid.* Kommentar fra styret: Samdriftsmedlemmer må kunne avløse hverandre ved sykdom
4. *Det åpnes for at det kan kjøpes avløsertjenester fra andre foretak enn avløserlag/ring.* Kommentar fra styret: Vi ser fordelen med at andre selskap kan fakturere tjenester, men det kan svekke avløserlag.

Ny forskrift må ikke utformes slik at den stimulerer til økt spekulasjon for å få mest mulig i tilskudd, og samtidig gjøre grensegangene i regelverket mer uklare.

Saksutredning:

Ny forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd er på høring til 20. oktober. Hovedkontoret vil ha eventuelle innspill fra fylkeslagene innen 10. oktober. Flere av de foreslåtte endringene er føringer fra årets jordbruksoppgjør.

Noen viktige endringer:

a) Som følge av jordbruksoppgjøret:

- *Oppheving av kravet om at foretaket må være merverdiavgiftsregistrert eller hatt en avgiftspliktig omsetning på minimum 20 000 kroner før søknadstidspunktet.*
Økt bunnfradrag på 3000 kroner.
- *Avvikling av særbestemmelsene for samdrifter.*
Man kan drive flere foretak forutsatt at disse ikke har driftsfellesskap.
- *Oppheving av formelle eierinteresser som selvstendig grunnlag for å kunne avskjære tilskudd.*
Selv om man har eierinteresser i flere selskaper, trenger det ikke å bety at selskapene har reelt driftsfellesskap med hverandre.
- *Endrede produksjonskrav for foretak med amme- eller melkekyr.*
Nytt krav om at kyrne må ha kalvet siste 15 måneder for å defineres som melke- eller ammeku.

- *Endring av vilkårene for tilskudd til avløsning ved ferie og fritid.*
Alle foretak må dokumentere sine avløsningskostnader. Avgrensningen av hvem som ikke kan være avløser videreføres.
- *Avvikle forskrift om miljøplan og innlemme krav om gjødslingsplan og plantevernmiddejournal i produksjonstilskuddsforskriften.*

b) Andre endringer:

- *Fjerne grunnvilkåret om tilknytning til landbrukseiendom.*
Regelverket vil nå inneholde kun 2 grunnvilkår: 1) Være registrert foretak i enhetsregisteret. 2) Drive vanlig jordbruksproduksjon.
- *Presiseringer om vanlig jordbruksproduksjon.*
Dersom avdråttene per årsku ligger under halvparten av landsgjennomsnittet, kan dette vanskelig karakteriseres som vanlig. Foretaket må ha en omsetning av jordbruksprodukter som må stå i samsvar med antall dyr/areal foretaket søker tilskudd for.
- *Driftsfelleskap.*
”Det gis ikke tilskudd til foretak som samarbeider med hverandre i slik grad at de må anses å ha felles økonomiske interesser.” endres til ” Det gis ikke tilskudd til foretak som reelt sett inngår i en felles virksomhet, slik at den ikke lenger inneholder skille mellom samarbeidsfelleskapene og foretakoppsplittingene. ”
- *Det åpnes for at det kan kjøpes avløsertjenester fra andre foretak enn avløserlag/ring*
- *Detaljerte regler for hvordan avløsertilskuddet skal fordeles ved virksomhetsoverdragelse fjernes.*
- *Ved for sent levert søknad skal ikke lenger reguleringen knyttes opp til virkedager, men dager.*

Vurderinger/diskusjon:

Når tilskuddet har en strukturprofil, vil det være fordelaktig å opptre som liten på søknadsskjema, mens man er stor i virkeligheten. Utflating av arealtilskuddet har trolig fjernet mye av motivasjonen for å spekulere i dette. Men nye regler innebærer at en person kan drive flere foretak, samtidig som regelverket for driftsfelleskap mykes noe opp. Kanskje legges det her opp til økt konflikt mellom forvaltning og enkeltsøkere? Grensegangene mellom hva som er driftsfelleskap og hva som ikke er det, har vært krevende. Ved å fjerne grunnvilkår om tilknytning til landbrukseiendom vil en kanskje også skape nye smutthull for tilskuddspekulantene?

SAK34/2014: Grunneierrepresentasjon i styret for Trollheimen verneområde

Vedlegg: Utkast til brev

Vedtak: Styret slutter seg til utkast til brev om grunneierrepresentasjon i styret for Trollheimen verneområde.

Administrasjonen i Møre og Romsdal Bondelag og Sør-Trøndelag Bondelag gjør ferdig brevet og sender det til departementet.

Saksutredning:

Oddvar Mikkelsen, Surnadal, er Bondelaga i Møre og Romsdal og Sør-Trøndelag sin representant i rådgivende utvalg.

Saka har vært drøftet tidligere i styret i Møre og Romsdal Bondelag, senest på styremøtet 9. april 2014.

Oddvar Mikkelsen sendte 30. september vedlagte utkast til brev til Møre og Romsdal Bondelag og Sør-Trøndelag Bondelag, og ga i e-posten disse kommentarer:

Her er eit utkast til brev om grunneigarrepresentasjon i Verneområdestyret for Trollheimen som eg håpar fylkeslaga etter naudsynte justeringar kan sende til departementet. Eg meiner det og bør sendast til landbruksdepartementet i håp om at vi kan hente støtte der.

Eg ville gjerne bruke mykje sterkare formuleringar enn eg har gjort, men trur ikkje det vil tene saka.

I alle høve er det ei stor unnlåtelsessynd frå grunneigarorganisasjonane, Bondelaget inkudert, gjenno fleire tiår at det ikkje er kravd å få grunneigarar med i alle styre for verna område av ulike slag. Det er jo i praksis ekspropriasjon av bruksrettar som har foregått, og i stor grad utan noko form for erstatning. Da bør vi i det minste få vere med å ha ei hand på rattet.

De som kjenner meir til formelt oppsett av slike brev får ordne med overskrift og adressering osv.

Dette er ei sak uavhengig av høyringa om forvaltningsplan, og skal ikkje takast med der.

UTKAST TIL BREV:**Grunneigarrepresentasjon i styret for Trollheimen verneområde**

Bondelaga i Møre og Romsdal og Sør Trøndelag syner til brev av 17.12.2012 frå Verneområdestyret for Trollheimen, og vil med dette ta til orde for at søknaden fra eit einstemmig styre i Trollheimen verneområde om å utvide styret med to grunneigarrepresentantar blir teke opp til ny vurdering.

Det er grunneigarane som har fått sine rettar avgrensa i samband med vernet og det vil vere rimeleg at dei og er representerte i styret. Det må vege tungt at det er eit samla sitjande styre som går inn for dette. Det var og brei semje om dette i møte i det rådgivande utvalget før søknaden vart utforma.

Det er og slik at den andre gruppa med næringsinteresser i området, reindrifta, er representert. Sjølv om dette er etter krav definert i internasjonale avtalar er det likevel ei skjeivfordeling av påverknadsmoglegheitene mellom to grupper næringsutøvarar.

Det at grunneigarane ikkje er folkevalde er ikkje eit godt argumentmot å ta inn grunneigarrepresentasjon ettersom forslaget fra verneområdestyret er at det er kommunestyra som skal innstille representantane for grunneigarane. Det blir på same måte som at sametinget utnemner to representantar. Dei to representantane er i dag ikkje folkevalde i sametinget, men er sjølv utøvarar av reindrift innanfor verneområdet. Dei er på den måten og representert i eit styre som handsamar saker som til dels ligg utanfor det definerte beiteområdet deira.

Ein kan ikkje ta det for gitt at folkevalde vil klare å målbera grunneigarane sine interesser når desse ikkje til ei kvar tid er i samsvar med det «folk flest» ønsker.

At lokale grunneigarar er representert i styret vil i vesentleg grad bidra til å skape lokalt engasjement og forståing for vernet og vernepraksisen. Det vil og i det løpande arbeidet i styret vere lettare at grunneigarinteressene og andre interesser kan kome til sams forståing i saker når partane sit saman i styret.

Det er spesielt for Trollheimen at det berre er private grunneigarar i verneområdet. Det at det ikkje er offentleg eigarskap i området bør vere ein god grunn til å la grunneigarane få representasjon. Der det er stort innslag av statleg eller kommunal grunn i verneområda kan ein med større rett hevde at dei folkevalde frå kommunar og fylke representerer grunneigar i forvaltninga, men i tilfellet Trollheimen kan vi ikkje dele eit slikt syn.

Vi ber difor departementet imøtekome Verneområdestyret sin søknad av 17.12.2012 og utvide områdestyret med to representantar for grunneigarane i samsvar med den rulleringa mellom kommunar som er føreslege i brevet frå styret, og på slik måte at kommunestyret innstiller representant etter forslag frå grunneigarane.

Møre og Romsdal Bondelag

Inge Martin Karlsvik
Leiar

Sør Trøndelag Bondelag

Lars Morten Rosmo
Leiar